

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBA

Mazā Pils iela 1, Rīga, LV-1050
Tālr. 67226536, fakss 67212241
e-pasts: lps@lps.lv
www.lps.lv

Nod. maks. kods: LV40008020804
Nor. kods LV53UNLA0001001700906
AS "SEB banka"
kods UNLALV2X

Rīga

24.07.2013. Nr. 0720131599/A1064

Uz 10.07.2013. Nr. 413-1-6707

Ekonomikas ministrijai

Viedoklis par dzīvokļa pabalstiem

Latvijas Pašvaldību savienība ir izskatījusi Ekonomikas ministrijas piedāvātos nosacījumus vienotu dzīvokļa pabalstu piešķiršanai un izsaka savu viedokli:

1. LPS norāda, ka cilvēka pamatvajadzību nodrošināšanai bez GMI pabalsta un dzīvokļa pabalstiem pašvaldības tiem pašiem pabalsta saņēmējiem izmaksā vēl citus mērķa pabalstus un sniedz pakalpojumus: apmaksā ēdināšanas izdevumus bērniem un izsniedz pārtikas pakas pieaugušajiem; cilvēkiem bez pastāvīgas dzīvesvietas nodrošina patversmes un naktspatversmes pakalpojumus; daļēji vai pilnīgi apmaksā zāles un ārstēšanās izdevumus; izmaksā pabalstus vecākiem bērnu sagatavošanai skolai. Dzīvokļa pabalsti un GMI veido vidēji pusi no pašvaldību sociālā budžeta līdzekļiem.
2. Netiek pildīta Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta deklarācijā norādītā darbības pirmā prioritāte – stabila un ilgtspējīga Latvijas attīstība, veicinot ikviena Latvijas iedzīvotāja labklājību, mazinot sociālo nevienlīdzību, kā arī stimulējot Latvijas ekonomikas starptautisko konkurētspēju, jo:
 - 2.1. valsts pārtraukusi līdzdalību GMI un dzīvokļa pabalstu līdzfinansējumam; vēršam jūsu uzmanību uz to, ka pašvaldības šim mērķim tērē aptuveni 35 miljonus latu;
 - 2.2. netiek ievērotas Starptautiskā valūtas fonda rekomendācijas, kas rosina saglabāt garantētā iztikas minimuma izmaksāšanu no valsts budžeta;
 - 2.3. valsts noteiktā minimālā alga un definētais trūcīgā iedzīvotāja statuss nenodrošina iedzīvotāju elementārās pamatvajadzības. Neskatoties uz trūcīgo iedzīvotāju skaita formālo samazinājumu, tas joprojām ir augstāks nekā pirmskrīzes periodā (2009. gada decembrī – 88 000 iedzīvotāju, 2013. gada decembrī – 109 500 iedzīvotāju); pamatojoties uz *Eurostat* datiem, kā arī Latvijas Statistikas pārvaldes datiem, vairāk nekā 40% Latvijas iedzīvotāju ir pakļauti nabadzības riskam. Tajā pašā laikā esošie

likumi par trūcīgiem atzīst tikai 6,79% iedzīvotāju. Vienlaicīgi ierobežota sociālā budžeta finansējuma ietvarā 2012. gadā GMI saņēmumi vidēji 52,5 tūkstoši iedzīvotāju mēnesī jeb 2,58% no kopējā iedzīvotāju skaita. Savukārt dzīvokļu pabalstus – 47,2 tūkstoši iedzīvotāju jeb 2,3% no kopējā iedzīvotāju skaita. Rezultātā vairāk nekā 30% iedzīvotāju ir objektīvas grūtības savlaicīgi apmaksāt komunālos pakalpojumus, jo esošā sociālā sistēma garantē atbalstu tikai 7–8% iedzīvotāju. Oficiālie dati liecina, ka minimālo algu saņem 189,8 tūkstoši iedzīvotāju, kas ir ceturtdaļa no visiem darba ņēmējiem.

- 2.4. Valsts kopš 2009. gada nepiedalās dzīvokļa pabalstu līdzfinansēšanā. Tādējādi likums „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” ir pārstrādājams, deleģējot palīdzības veidus noteikt ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem.
3. Lai nepieļautu pabalstu saņēmēju finanšu stāvokļa pasliktināšanos, valstij atsakoties no līdzfinansējuma, vairums pašvaldību 2013. gadā nodrošina visus pabalstus līdzšinējā līmenī, mainot noteikumus par mājokļa pabalstu, kā arī izstrādājot papildu atbalsta programmu, ar kuru pie GMI tiks veikta piemaksa darbspējīgajiem iedzīvotājiem. Piemēram, Rīgas pensionāriem 2013. gadā GMI pabalsts saglabājas 90 latu apmērā, savukārt bērniem – 45 latu un darbspējīgajiem iedzīvotājiem – 40 latu apmērā.

Lai nodrošinātu vienotu dzīvokļa pabalstu aprēķināšanas metodiku valstī, jāveic virkne pasākumu konsekvencu nodrošināšanai:

- 3.1. jānosaka normatīvi dzīvokļa platībai vienai personai, kā arī normatīvi elektrības, ūdens un citu komunālo pakalpojumu patēriņam;
- 3.2. jānoregulē īres tirgus, jo pašreizējā situācijā ļoti daudz klientu slēdz īres līgumus, kas netiek oficiāli reģistrēti, un daļu maksājumu veic dzīvokļu saimnieki;
- 3.3. jāveido elektroniska pabalsta aprēķināšanas un administrēšanas sistēma;
- 3.4. valstī jābūt vienotiem kritērijiem maznodrošinātā statusa iegūšanai, ja valsts ir gatava piedalīties pabalsta nodrošināšanā. Ja tas paliek tikai pašvaldības kompetencē, politiski grūti būs vienoties par noteikta līmeņa pabalsta nodrošināšanu;
- 3.5. siltumapgādes pakalpojumus valstī sniedz 182 komersanti, taču gala tarifi tiek regulēti tikai 62 komersantiem, (SPRK regulē siltumenerģijas apjomu virs 1 MWh), tarifi valstī atšķiras no 33 līdz 59 Ls/MWh. Tā kā valsts nespēj īstenot loģisku enerģētikas politiku, no nākamā gada paredzēts ieviest subsidētās enerģijas nodokli, kas siltumapgādes tarifus paaugstinās vismaz par 15%;
- 3.6. mājāsaimniecību izdevumi par siltumapgādi pārsniedz 16% no mājāsaimniecību izdevumiem. ES valstīs 10% izdevumu tiek

definēti kā enerģijas nabadzība, un šādā gadījumā gandrīz visas dalībvalstis, izņemot Latviju, sniedz valsts atbalstu;

- 3.7. pašvaldību ieņēmumi pēc finanšu izlīdzināšanas ievērojami atšķiras.
4. Sagatavotajā projektā piedāvātā pabalsta aprēķina formula varētu darboties, katrai pašvaldībai nosakot katra pakalpojumu veida apjomu, ko varētu apmaksāt pašvaldība, bet tas tikai veicinātu apkures un komunālo maksājumu parādu pieaugumu, jo pašvaldībai nekad nebūs tik lieli budžeta līdzekļi, lai varētu atļauties segt apkures un komunālo maksājumu apjomus, ņemot vērā vidējo patēriņu katrai ģimenei. Piedāvājumā nav izvērtēts novadu pašvaldību atbalsts iedzīvotājiem, kuri apsilda mājas ar vietējo kurināmo, – šīs izmaksas jāaprēķina citādi, jo malka tiek iegādāta uz visu gadu, to lieto ne tikai apkurei, bet arī ēdiena gatavošanai, ūdens sildīšanai u.c. vajadzībām. Lauku apvidū tāpat būs atšķirīgi komunālo maksājumu veidi un apjomi.
5. Vienlaicīgi pašvaldības atzīst, ka saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 32. pantu sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu pabalstu krīzes situācijā nonākušām trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm (personām), lai apmierinātu to pamatvajadzības un veicinātu darbspējīgo personu līdzdarbību savas situācijas uzlabošanā. Taču Ekonomikas ministrijas piedāvātais dzīvokļa pabalstu piešķiršanas modelis nemotivētu personas darboties savas situācijas uzlabošanā, tieši pretēji – personas, kuru ienākumi ir nelieli, tiktu motivētas pasliktināt savu materiālo stāvokli, lai izmantotu iespēju saņemt dzīvokļa pabalstu. Jāņem vērā, ka tieši pašvaldībās ar lielāko budžetu ir proporcionāli mazāks trūcīgo un maznodrošināto personu skaits, bet lauku apvidos pašvaldībām ir mazāki ieņēmumi, tai pašā laikā proporcionāli augstāks bezdarba līmenis un lielāks sociālās palīdzības pieprasītāju loks.
6. Novadu pašvaldības norāda, ka, izmantojot šo formulu, izdevumi pašvaldību sociālajā budžetā varētu pieaugt pat divkārtīgi.
7. Atbilstoši formulai, pabalstu būtu tiesīgi saņemt galvenokārt GMI pabalsta saņēmēji, kuriem tiktu nodrošināta dzīvokļa izdevumu apmaksā 100% apmērā visu gadu, savukārt citām iedzīvotāju kategorijām, piemēram, pensionāriem ar vidēju pensijas apmēru, pabalstu pēc šīs formulas nav iespējams saņemt. Piedāvātā formula no pabalsta saņēmēju loka izslēdz lielāko daļu vientuļo pensionāru.
8. Dzīvokļa (mājokļa) pabalsts pēc būtības ir pašvaldības sociālais pabalsts, kurš ir iekļauts pašvaldības izveidotā un finansētā novada iedzīvotāju sociālā atbalsta sistēmā. Visās pašvaldībās ir izstrādāta vienota sociālā atbalsta normatīvo aktu sistēma. Pabalsta piesaiste citam likumam jauc vienoto sistēmu un veicina nevajadzīgas birokrātijas ieviešanu. Ja dzīvokļa pabalsts nav terminēts, tad pastāv draudi, ka dzīvokļa pabalsts kļūs par otru „GMI” pabalstu. Tas savukārt novedīs pie vēl lielākas pabalstu saņēmēju atkarības no pabalstiem.

9. Ja tiek paredzēts visā valstī ieviest vienādus dzīvokļa pabalstu apmērus, tad jāizstrādā vienoti kritēriji pakalpojumu apmaksai un valstij jāiesaistās dzīvokļa pabalstu līdzmaksājumā no valsts budžeta līdzekļiem. Problēma nav sociālajā risinājumā, bet gan tajā apstākļi, ka Latvijā strādājošie saņem neadekvāti zemu atalgojumu.
10. Dzīvokļa pabalstu piešķiršanas nosacījumi saglabājami Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, jo tas ir sociālais pabalsts, ko katra pašvaldība nosaka saistošajos noteikumos.
11. Piedāvājums ir pretrunā ar Eiropas Vietējo pašvaldību hartā definētajiem principiem.

LPS priekšlikumi:

1. Jāpārstrādā likums „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”, deleģējot palīdzības veidus noteikt ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem.
2. Jāparedz valsts līdzfinansējums dzīvokļa pabalstiem.
3. GMI noteikšana un izmaksa ir valsts kompetences jautājums.

Priekšsēdis

Andris Jaunsleinis

24.07.2013. 11:03

1069

Aino Salmiņš 67508561, 29166924

aino.salmins@lps.lv

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.